

УДК 37.01.09

ЛЮБОВ ЯБЛОНЬ, доктор фізико-математичних наук,
професор, професор кафедри фізики і методики викладання,
Прикарпатський національний університет імені Василя

Стефаника, Україна
ORCID iD 0000-0003-3186-6969

lyubov.yablon@pnu.edu.ua

ОЛЕКСАНДРА КУЗЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри українознавства і філософії, Івано-Франківський
національний медичний університет, Україна

ORCID iD 0000-0003-1900-1196

oleksandrakuz@ukr.net

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

LIUBOV YABLON, Doctor of Physical and Mathematical Sciences,
Professor, Professor of the Department of Physics and Teaching Methods,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

OLEXANDRA KUZENKO, Candidate of Pedagogical Sciences,
Docent of the Department of Ukrainian Studies and Philosophy, Ivano-
Frankivsk National Medical University, Ukraine

CURRENT PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL SKILLS OF THE MODERN SPECIALIST

Стаття присвячена актуальним аспектам розвитку педагогічної майстерності сучасних фахівців. У якості важливого структурного компонента педагогічної майстерності розглянуто здатність особистості використовувати інноваційні освітні технології. Акцентується, що модернізація сучасної системи освіти України зумовлює необхідність упровадження інноваційних освітніх технологій, а уміння їх застосовувати у розв'язанні професійних завдань – стає важливим показником рівня розвитку педагогічної майстерності сучасного фахівця.

Ключові слова: педагогічна майстерність, інноваційні освітні технології, професійно-педагогічна діяльність, оптимізація освітнього процесу.

Summary. The article is devoted to topical aspects of the development of pedagogical skills

of modern professionals. As an important structural component of pedagogical skills, the ability of an individual to use innovative educational technologies is considered. It is emphasized that the modernization of the modern Ukrainian educational system requires introduction of innovative educational technologies, and the ability to use them solving professional problems becomes an important indicator of the level of development of pedagogical skills of a modern specialist.

Key words: pedagogical skills, innovative educational technologies, professional pedagogical activity, optimization of the educational process.

Meta: розкрити значення інноваційних освітніх технологій у розвитку педагогічної майстерності сучасного фахівця.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасні тен-

денції розвитку українського суспільства актуалізують необхідність створення умов для інноваційної діяльності особистості, вдосконалення її здатності конструктивно й системно мислити, орієнтуватися в інформаційних джерелах, приймати ефективні рішення та продукувати принципово нові ідеї, що, в свою чергу, ініціює докорінні зміни в структурних компонентах педагогічної майстерності сучасного фахівця, провідна роль серед яких відводиться здатності використовувати інноваційні освітні технології (Budnyk, 2019).

Інновації в освіті є закономірним явищем, для якого властиві динамічність і ефективність у досягненні конкретно визначених навчальних результатів. Їх запровадження дозволяє подолати суперечності між традиційно усталеною системою навчання і виховання й суспільним замовленням на якісні зміни в освітній системі. Характерною ознакою педагогіч-

них інновацій є здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності освітян, розширювати межі освітнього середовища, досягати максимального результату за мінімально відведеним навчальним часом, що є важливим показником розвитку педагогічної майстерності сучасного фахівця (Ковальчук, 2019, с. 23).

Аналіз досліджень і публікацій. Необхідність упровадження інноваційних освітніх технологій в освіту України задекларовано в низці державних нормативно-правових актів. Цей напрям модернізації національної освітньої системи знайшов своє відображення в: Законі України "Про інноваційну діяльність", Законі України "Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні". Проблема також відображається в законодавчій базі держави в галузі освіти: Законах України "Про освіту", "Про вищу освіту", Державній національній програмі "Освіта" (Україна XXI століття), Національній доктрині розвитку освіти, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року, Державній програмі "Вчитель" (Дубасенюк, 2009, с. 15).

Проблема ідентифікації шляхів і потенційних можливостей застосування інноваційних технологій в контексті реформування освітньої системи України стала предметом численних досліджень сучасних учених. У працях В. Андрущенко, О. Будник, Г. Васяновича, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, М. Євтуха, І. Зязюна, В. Кременя, Н. Нічкало, О. Сухомлинської, О. Савченко, М. Ярмаченка та ін. обґрунтовано необхідність розвитку та вдосконалення професійної майстерності суб'єктів науково-педагогічної діяльності, розроблено й обґрунтовано ефективні моделі здобуття педагогічного професіоналізму; визначено провідні тенденції розвитку новітніх освітніх парадигм і можливості використання відповідних інновацій-

них освітніх технологій.

Над розробкою навчально-методичного забезпечення використання інноваційних освітніх технологій, аргументацією їх ефективного застосування в професійно-педагогічній підготовці працюють Н. Кузьміна, Л. Спирін, І. Руснак, О. Щербаков. Визначення специфіки їх психологічних механізмів відображено в працях О. Анісімова, Ю. Кулюткіна, Г. Сухобської, Н. Хмель, Г. Щедровицького, В. Яkunіна. Зміст, форми і методи організації особистісно-орієнтованого та активного навчання у вищій школі розкриваються такими дослідниками, як: І. Бех, А. Вербицький, Л. Кондрашова, Т. Левченко (Бухнієва, 2010).

Над проблемою формування та вдосконалення педагогічної майстерності працювали цілі покоління класиків і сучасників вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної науки. Відправною точкою наукових досліджень у цьому напрямку стали ідеї та наукові напрацювання Я.А. Коменського, К.Д. Ушинського, А.Дістервега, А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського, І.А. Зязюна та ін. У численних наукових працях висвітлюються умови професійної підготовки педагогів, чинники формування педагогічної майстерності та її структурні компоненти. Теоретико-методологічні основи формування педагогічної майстерності сучасного фахівця розроблені в працях О.А. Захаренка, І.А. Зязюна, А.І. Кузьмінського, О.А. Дубасенюк, Н.В. Кузьміної, А.І. Щербакова, Н.В. Кухарева (Зязюн, 1997).

У сучасній психолого-педагогічній літературі зустрічаються різні тлумачення дефініції "педагогічна майстерність", проте всі дослідники однак стійкі в твердженнях щодо спорідненості цього поняття з показником високого рівня професійної діяльності фахівця в галузі освіти. На думку вчених, професійна майстерність може проявлятися в умінні творчо вирішувати різного характеру педагогічні завдання, в здатності ефек-

тивно використовувати традиційні і інноваційні методи для досягнення навчально-виховних цілей. Із іншої точки зору педагогічна майстерність розглядається як ефективно функціонуюча система знань, умінь, навичок, психічних процесів, особистісних якостей, що дозволяє фахівцю виконувати педагогічні завдання (Капченко).

Виклад основного матеріалу дослідження. Суттєвою ознакою педагогічних інновацій є їх здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності освітян та визначати рівень розвитку їх професійної майстерності. Завдяки використанню інноваційних освітніх технологій змінюються результати освітньої діяльності, вдосконалюються і оновлюються дидактичні, виховні системи.

Готовність особистості до інноваційної освітньої діяльності - важлива умова розвитку педагогічної майстерності. Для цього особистісного стану, властива наявність мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності; опанування ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей; здатність до творчості і рефлексії. Досягнення успіху в інноваційній діяльності, в свою чергу, стає можливим за умови усвідомлення педагогом практичної значущості інновацій у системі освіти. Здебільшого включення педагога в інноваційний освітній процес відбувається спонтанно, без урахування його професійної та особистісної готовності до інноваційної діяльності. Водночас, вона становить основу активної педагогічної позиції суб'єкта, сприяючи продуктивності професійної взаємодії (Vasianovych, Budnyk, Klepar, Beshok, Blyznyuk, Latyshevskaya, 2020).

Процес оновлення освітньої системи передбачає розробку та впровадження нової моделі педагогічного процесу, присутні зміни соціальної мети та завдань освітнього процесу, що вносить присутні зміни в структуру педагогічної майстерності. Відтак, про-

відним завданням сучасної педагогічної освіти визначається формування професійної готовності до інноваційної діяльності майбутніх фахівців, що, передусім, забезпечує розвиток їх інтелектуального та духовного потенціалу шляхом використання інноваційних освітніх технологій (Кремень, 2005, с. 147).

У дослідженнях авторитетного українського педагога І. Зязюна означено умови модернізації професійної підготовки майбутніх вчителів у вищій школі, серед яких "необхідність обґрунтування теоретичних моделей діяльності та особистості вчителя нового типу; розробка критеріїв та моделі особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки; виявлення сприятливих педагогічних умов, реформування навчально-виховного процесу в фаховій підготовці вчителів; мобільність і варіативність вибору студентом рівня професійної кваліфікації, додаткової спеціальності, спеціалізації, що забезпечить побудову майбутнім вчителем індивідуальної освітньої стратегії" (Воевутко).

Успішна реалізація професійної підготовки фахівців до запровадження інтерактивних технологій, як дієвого чинника формування педагогічної майстерності, відбувається на рівні додипломної підготовки в ЗВО. Реалізація цього завдання освітнього процесу відбувається, передусім, завдяки ознайомленню студентів із різними формами навчання (моделями) інтерактивного навчання, зокрема, кооперативного навчання; колективно-групового навчання; ситуативного моделювання та технології опрацювання дискусійних питань (Кузенко, 2019, с. 192).

Використання в роботі зі студентами інтерактивних технологій навчання відіграє важливе значення в формуванні професійної готовності майбутніх учителів до самостійної інноваційної педагогічної діяльності. Серед новітніх інтерактивних технологій, з якими ознайомлюються студенти під час

аудиторних занять, є: кейс-методи - сукупність методів самостійної дистанційної роботи, що базовані на використанні наборів (кейсів) текстових, аудіовізуальних і мультимедійних навчально-методичних матеріалів для самостійного вивчення студентами, а також для організації та проведення консультацій; тьюторські методи - надання тематичної цілеспрямованої допомоги, патронаж самостійної навчальної діяльності студентів завдяки використанню сучасних комп'ютерних технологій; мережеві технології й похідні від них методи, що ґрунтовані на оперативному використанні матеріалів освітніх сайтів, інструктивних і навчально-методичних матеріалів тощо.

Під час вивчення педагогіки і фахових методик майбутніми фахівцями доцільно апробувати інтерактивні технології. Це дозволяє студентам пересвідчитися в ефективності організації навчальної діяльності в колективі, в групах, парах, яка заснована на партнерських стосунках. Відтак, у майбутній професійно-педагогічній діяльності фахівець зможе усвідомлено перенести вищевказану форму педагогічної взаємодії у власну професійну діяльність, а таким чином і впливатиме на їх педагогічну майстерність.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Важливим чинником розвитку педагогічної майстерності сучасного фахівця є забезпечення в ЗВО умов для опанування майбутніми фахівцями сучасними інноваційними педагогічними технологіями. Це відбувається завдяки орієнтації на західноєвропейські освітні стандарти, розвитку багаторівневої освітньої системи, широкому застосуванню в аудиторній і позааудиторній роботі студентів ІТ-технологій, використанню інтерактивних технологій навчання тощо. Ефективність організації навчально-виховного процесу з метою формування готовності майбутніх фахівців до використання новітніх освітніх технологій потребує вра-

хування індивідуальних особливостей студентів, демократичного стилю міжособистісної взаємодії кожного суб'єкта освітнього процесу.

Подальші дослідження можуть зосереджуватися на науковому обґрунтуванні методики формування педагогічної майстерності студентів ЗВО засобами новітніх освітніх технологій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Бухнієва, О. А. (2010). Шляхи модернізації національної системи вищої освіти як провідні чинники розвитку інноваційної діяльності викладача сучасного вищого навчального закладу. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 2. Взято з http://C:/Users/admin/Downloads/Vnadsps_2010_2_5.pdf.

Budnyk, O. (2019). Innovative Competence of a Teacher: best European Practices. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 6 (1), 76–89. DOI: 10.15330/jpnu.6.1.76–89.

Воевутко, Н. Ю. Сучасні тенденції модернізації професійної підготовки вчителів в Україні. Взято з http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/voevutko_n_yu_current_trends_of_modernization_of_teacher_training_in_ukraine.pdf.

Дубасенюк, О. А. (2009). Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики. Монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 14–47.

Зязюн, І. А., Крамущенко, Л. В., Кривонос, І. Ф. та ін. (1997). Педагогічна майстерність. Підручник. Київ: Вища школа.

Капченко, О.Л. Дефініція педагогічної майстерності. Електронний ресурс: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/15/statti/kapchenko.htm.

Ковальчук, В. (2019) Модернізація сучасної педагогічної освіти: світоглядні аспекти. *Молодь і*

ринок, 9 (176), 23–26.

Кремень, В.Г. (2005). Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота.

Кузенко, О. (2019). Навчально-методичні аспекти підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інноваційних педагогічних технологій. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*, 1 (16), 192–206. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ.

Vasianovych, H., Budnyk, O., Klepar, M., Beshok, T., Blyznyuk, T., Latyshevska, K. (2020). Pragmatism in Philosophy of Inclusive Education Studies and Problems of Teacher Training. *Revista Inclusiones*, 7 (4), 59–73.

REFERENCES

Bukhnijeva, O. A. (2010). Shljakhy modernizaciji nacionalnoji systemy vyshhoji osvity jak providni chynnyky rozvytku innovacijnoji dijalnosti vykladacha suchasnogho vyshhogho navchaljnogho zakladu. *Visnyk Nacionalnoji akademiji Derzhavnoji prykordonnoji*

sluzhby Ukrainy, 2. Retrieved from file:///C:/Users/admin/Downloads/Vnadps_2010_2_5.pdf.

Budnyk, O. (2019). Innovative Competence of a Teacher: best European Practices. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 6(1), 76–89. DOI: 10.15330/jpnu.6.1.76–89.

Vojevutko, N. Ju. Suchasni tendenciji modernizaciji profesijnoji pidghotovyky vchyteliv v Ukraini. Retrieved from //http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/voyevutko_n_yu_current_trends_of_modernization_of_teacher_training_in_ukraine.pdf.

Zjazjun, I. A., Kramushhenko, L. V., Kryvonos, I. F. ta in. (1997). *Pedagoghichna majsternistj: Pidruchnyk*. Kyiv: Vyshhashk.

Dubasenjuk, O. A. (2009). Innovacijni osvitni tekhnologhiji ta metodyky v systemi profesijno-pedagoghichnoji pidghotovyky // *Profesijna pedagoghichna osvita: innovacijni tekhnologhiji ta metodyky*. Monografija. Zhytomyr : Vyd-voZhDUim. I. Franka, 14–47.

Kapchenko, O. L. Definicija pedagoghichnoji majsternosti. Retrieved from <https://www.narodnaosvita.kiev.ua/>

[Narodna_osvita/vupysku/15/statti/kapchenko.htm](https://www.narodnaosvita.kiev.ua/narodna_osvita/vupysku/15/statti/kapchenko.htm).

Kovaljchuk, V. (2019). Modernizacija suchasnoji pedagoghichnoji osvity: svitoghljadni aspekty. *Molodj i rynok*, 9 (176), 23–26.

Kremenj, V. Gh. (2005). *Osvita i nauka v Ukraini – innovacijni aspekty*. Strateghija. Realizacija. Rezuljtaty. Kyiv : Ghramota.

Kuzenko, O. (2019). Navchaljno-metodychni aspekty pidghotovyky majbutnikh uchyteliv pochatkovoji shkoly do zastosuvannja innovacijnykh pedagoghichnykh tekhnologhij. *Zbirnyk naukovykh pracj Nacionalnoji akademiji Derzhavnoji prykordonnoji sluzhby Ukrainy*, 1 (16), 192–206. Khmeljnyckyj: Vydavnyctvo NADPSU.

Vasianovych, H., Budnyk, O., Klepar, M., Beshok, T., Blyznyuk, T., Latyshevska, K. (2020). Pragmatism in Philosophy of Inclusive Education Studies and Problems of Teacher Training. *Revista Inclusiones*. 7 (4), 59–73.

Стаття надійшла 8.11.2020 р.